

Що привело перекальського поміщика до країни Перу

КРАЄЗНАВСТВО

Років зо три тому, в спогадах поляка Героніма Тукальського-Нелюбовича, мені довелося прочитати цікаву інформацію про перекальського поміщика Володимира Орду. Але розібратися достеменно, як господарював він у своїх володіннях, чому цей польський романтик побував аж у Перу, не мала можливості. Надто багато білих плям було в цій розповіді. А так хотілося, нарешті, довідатися і розповісти своїм землякам про декілька нових сторінок із життя заріченського краю. Десятки годин перекладів, пошуків в Інтернеті дали результати. І ось зараз маю можливість ознайомити вас із результатами мого нового

рекалі вже Орді Володимиру належало 2110 осіб; в Озерах Костянтину – 500 селян; у Кухче Леонтині – 2074 осіб, у Погості Зарічному господарювала Софія Орда. Згідно даних на 1 січня 1938 року, Перекаллям уже володів Павло Орда, а Володимиру належали Озера та Острівськ. Кухче Орди перепродали Ядвизі Рогалевич.

Насамперед, хочу запропонувати вам ознайомитися із розповіддю Тукальського про колишній маєток Озера (у моєму рідному селі його називали «Озьора»): «Головна окраса маєтку – власне озера, звідси й назва його. Знаходився він серед високого бору, серед старих дерев.

незавидна, але вид із неї був неперевершений. Верхній ярус господар зробив із скла, і коли ввечері там запалювали світло, то вежа виглядала як суцільний ліхтар. Не дивно, що Володимир проводив там майже весь свій вільний час».

Розповідають, що залишки того обійстя донині можна відшукати у районі Трьохозер.

У краєзнавчій літературі я довідалася, що землі навколо Озер мали й інших власників. Це були селяни із родини Дейнеків: Іван, Микола та Євстахій Петровичі. У маєтку деякий час працювала наймичкою наша родичка - Уляна Марчук із села Острівська.

землевласників вирішила створити там свої колонії. Протягом 4-х років тисячі сімей мали переселитися в Перу. Склад сім'ї – не менше 3 чоловік у віці від 18 до 45 років.

У цей час Орда Володимир шойно продав велику партію лісу й отримав значну суму готівкою. За власний кошт він поїхав із представниками польського уряду до Перу. Разом виїхали із Європи, а коли треба було перетнути Кордильєри, Володимир відділився від експедиції, бо вирішив летіти літаком. І прибув до Перу швидше, ніж офіційні представники. Зустріли його перуанці з великими почестями, бо вважали найважливішим

кита. Були вони, стверджував той, маленькі, як долоня. Крім скальпів, які мали неабияку фінансову цінність, Володимир Орда привіз до Перекалля масу різних цікавинок: луків, стріл, колчанів, багато індіанських оздоб. Тут було й жіноче перуанське вбрання. Панянки із Перекалля часто вдягали його й пишалися перед іншими цим одягом на різних маскарадах.

Привіз Орда із Перу й зразки різних сортів дерева. Тут були й легкі, як корок, й важкі та тверді, як залізо, породи. А скільки різних відтінків кольорів мали ці зразки дерев. Після повернення з Перу до Володимира приходили селяни й просилися виїхати на

результатами мого нового дослідження.

Родина Ордів здавна мала володіння на Поліссі. «Словник географічний країв польських» подає інформацію, що Кухоцька Воля, Острівськ і Перекалля – це давня власність Ордів. «Пам'ятна книга Мінської губернії за 1904 рік» вміщує відомості про володарів Полісся, які мали 500 і більше десятин землі. Серед них - названі Орда Веслан Тобіяшевич (Павліново), Орда Йосип Петрович (Кухче), Орда Петро Станіславович (Озери та Перекалля), Орда Едмунд Іванович (Кухоцька Воля). Пізніше володарі деяких сіл змінилися: у Пе-

бору, серед старих дерев. Над одним озером береги були круті, над іншим – пологі. Вода в озерах чиста-чиста.

Навоколишня природа справляла неперевершене враження. На озері було повно різного болотного птаства. А так як поруч не було села і доїхати туди надто важко, там був справжній рай для мисливців та орнітологів. На тутешніх озерах часто осідали навіть лебеді. Озера були нечувано рибні. І того багатства не знищили навіть учаси «свободи».

На високому березі Володимир Орда збудував двоповерхову дерев'яну вежу. Сама будівля була

мармурова Острівська. Про Володимира Орду знали в усіх навколишніх селах. Він був професійним мисливцем, влучним стрільком. Мав Володимир багато лісів і, продаючи деревину, задовольняв свою буйну фантазію.

Однією із таких забаганок була подорож до Перу. Туди їхала офіційна делегація польського уряду під керівництвом Ліпецького для врегулювання польського осадництва в цій країні. Виявляється, уряд Перу вирішив заселити гірські райони своєї території і дозволив полякам оселити там своїх представників. У 1924 році група польських фінансистів та багатих

(прибув же першим та ще й літаком). Він не хотів їх обманювати, намагався пояснити ситуацію. І все ж, перуанці вручили Володимиродokument на 100000 гектарів землі на осадництво.

Перекальський поміщик уволю пополював у Перу і своєю веселою вдачею завоював серця автохтонів-індіан. Від них отримав у подарунок два автентичних скальпи. Ці трофеї зберігалися тут з давнини, бо на початку ХХ століття торгувати скальпами не дозволялося.

Героніму Тукальському про ці скальпи розповідав перекальський лісник Ми-

осадництво на землі свого «пана». Але здійснитися цим намірам не судилося.

В історичній літературі я дізналася, що до Перу все ж приїхало 159 польських сімей. Але їхнє перебування там не було достатньо продумане: ліс не вирубаний, приміщення не підготовлені. Серед прибулих практично не було людей, які вміли вести сільське господарство. Все це призвело до того, що поселенці збунтувалися. За вимогою перуанського уряду, переселенців-невдах евакуювали. А про Володимира Орду збереглася ось така легенда-розповідь...

Валентина ТУМАШ